TIESAS SPRIEDUMS (piektā palāta)

2016. gada 17. martā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Intelektuālais īpašums — Direktīva 2004/48/EK — 13. panta 1. punkts — Audiovizuāls darbs — Kontrafakta darbība — Zaudējumu atlīdzība — Aprēķināšanas kārtība — Vienreizējs maksājums — Morālais kaitējums — Iekļaušana

Lieta C-99/15

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2015. gada 12. janvārī un kas Tiesā reģistrēts 2015. gada 27. februārī, tiesvedībā

Christian Liffers

pret

Producciones Mandarina SL ,

Mediaset España Comunicación SA , agrāk – *Gestevisión Telecinco SA*.

TIESA (piektā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs Ž. L. da Krušs Vilasa [*J. L. da Cruz Vilaça*], tiesneši F. Biltšens [*F. Biltgen*], E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], E. Levits un M. Bergere [*M. Berger*] (referente),

ģenerāladvokāts M. Vatelē [*M. Wathelet*],

sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *C. Liffers* vārdā – *E. Jordi Cubells, abogado,*

— *Producciones Mandarina SL* vārdā – *A. González Gozalo, abogado,*

— *Mediaset España Comunicación SA* vārdā – *R. Seel, abogado,*

— Spānijas valdības vārdā – *M. Sampol Pucurull,* pārstāvis,

— Vācijas valdības vārdā – *T. Henze* un *J. Kemper,* pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – spāņu.

— Francijas valdības vārdā – *D. Colas* un *D. Segoin*, pārstāvji,

— Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna*, pārstāvis,

— Eiropas Komisijas vārdā – *E. Gippini Fournier* un *F. Wilman*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2015. gada 19. novembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu (OV L 157, 45. lpp.; Īpašais izdevums latviešu valodā, 17. nod., 2. sēj., 32. lpp.) 13. panta 1. punktu.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *C. Liffers* un *Producciones Mandarina SL* (turpmāk tekstā – "*Mandarina*") un *Mediaset España Comunicación SA*, agrāk *Gestevisión Telecinco SA* (turpmāk tekstā – "*Mediaset*") prasībā par intelektuālā īpašuma tiesību aizskārumu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Direktīvas 2004/48 preambulas 10., 17. un 26. apsvērums ir formulēti šādi:

"(10) Šīs direktīvas mērķis ir tuvināt tiesību sistēmas [dalībvalstu tiesību aktus], lai iekšējā tirgū nodrošinātu augstu, līdzvērtīgu un viendabīgu aizsardzības līmeni.

[..]

(17) Šajā direktīvā paredzētie pasākumi, kārtība un aizsardzības līdzekļi katrā atsevišķā gadījumā ir jānosaka tā, lai pienācīgi ņemtu vērā attiecīgā gadījuma specifiku, tostarp attiecīgo intelektuālā īpašuma tiesību īpašās pazīmes un, ja vajadzīgs, to, vai pārkāpums ir izdarīts apzināti vai neapzināti.

[..]

(26) Lai nodrošinātu kompensāciju par tāda pārkāpuma radīto kaitējumu, ko pārkāpējs, iesaistoties kādā darbībā, ir izdarījis apzināti vai viņam ir bijis pamats apzināties, ka minētā darbība radīs šādu pārkāpumu, tiesību īpašniekam izmaksājamo atlīdzību nosaka, ņemot vērā visus attiecīgos aspektus, piemēram, tiesību īpašnieka ienākumu zudumu vai pārkāpēja negodīgi gūto peļņu un attiecīgā gadījumā tiesību īpašniekam radīto morālo kaitējumu. Gadījumos, kad ir grūti noteikt faktiski radītā kaitējuma apjomu, kā alternatīvu atlīdzības summas noteikšanai var izmantot tādus elementus kā honorārus vai maksu, ko tiesību īpašnieks būtu saņēmis, ja pārkāpējs būtu prasījis atļauju izmantot attiecīgās intelektuālā īpašuma tiesības. Šīs direktīvas mērķis nav paredzēt dalībvalstīm saistības noteikt soda maksu, bet gan kompensāciju, ko nosaka atbilstīgi objektīvam kritērijam, ņemot vērā tiesību īpašniekam radītos zaudējumus, piemēram, izdevumus pārkāpuma un pārkāpēja noteikšanā un meklēšanā."

4 Šīs direktīvas 13. panta "Kompensācijas" 1. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās tiesu iestādes, saņemot cietušās puses iesniegumu, piespriež pārkāpējam, kas apzināti ir iesaistījies kontrafakta darbībā vai kam ir bijis pamats apzināties, ka minētā darbība ir kontrafakta darbība, izmaksāt tiesību īpašniekam kompensāciju, kas atbilst pārkāpuma dēļ [faktiski] radītā kaitējuma apmēram.

Nosakot kompensācijas apjomu, tiesu iestādes:

a) ņem vērā visus attiecīgos aspektus, piemēram, cietušajai pusei radītās negatīvās ekonomiskās sekas, tostarp zaudēto peļņu, pārkāpēja negodīgi gūto peļņu un attiecīgos gadījumos arī citus faktorus, kas nav ekonomiskie faktori, piemēram, tiesību īpašniekam pārkāpuma dēļ nodarīto morālo kaitējumu;

vai

b) kā alternatīvu a) apakšpunktā minētajam attiecīgos gadījumos kaitējuma atlīdzinājumu nosaka kā vienreizēju maksājumu, pamatojoties uz noteiktiem faktoriem un noteikti ņemot vērā [un ņemot vērā vismaz] honorāru vai maksājumu summu, kas būtu saņemta, ja pārkāpējs būtu prasījis atļauju izmantot attiecīgās intelektuālā īpašuma tiesības.

[..]"

Spānijas tiesības

5 Intelektuālā īpašuma likuma, kas apstiprināts ar Karaļa 1996. gada 12. aprīļa Leģislatīvo dekrētu 1/1996 par Intelektuālā īpašuma likuma pārstrādātās redakcijas pieņemšanu, sakārtojot, paskaidrojot un saskaņojot šajā jomā spēkā esošās tiesību normas (*Real Decreto Legislativo 1/1996, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia*, *BOE* Nr. 97, 14369. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2006. gada 5. jūnija Likumu 19/2006, ar kuru paplašina intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma tiesību aizsardzības līdzekļus un nosaka procesuālos noteikumus, lai atvieglotu dažādu Kopienas regulu piemērošanu (*Ley 19/2006, por la que se amplían los medios de tutela de los derechos de propiedad intelectual e industrial y se establecen normas procesales para facilitar la aplicación de diversos reglamentos comunitarios*, *BOE* Nr. 134, 21230. lpp.; turpmāk tekstā – "Intelektuālā īpašuma likums"), 140. pantā ir noteikts:

"1. Aizskarto tiesību īpašniekam maksājamais zaudējumu un kaitējuma atlīdzinājums ietver ne tikai nodarītā zaudējuma vērtību, bet arī tiesību aizskāruma dēļ zaudētās peļņas vērtību. Atlīdzinājuma apmērs vajadzības gadījumā var ietvert izmeklēšanas izmaksas, kas radušās, lai iegūtu pieņemamus pierādījumus par attiecīgajā tiesvedībā izskatītā pārkāpuma izdarīšanu.

2. Zaudējumu un kaitējuma atlīdzinājumu pēc cietušās personas izvēles nosaka atbilstoši kādam no šiem kritērijiem:

a) negatīvās ekonomiskās sekas, tostarp cietušās puses zaudētā peļņa un prettiesiskās izmantošanas ceļā pārkāpēja gūtā peļņa. Morālā kaitējuma gadījumā tas ir jāatlīdzina pat tad, ja nav pierādīta ekonomiskā kaitējuma esamība. Lai to novērtētu, ņem vērā pārkāpuma apstākļus, kaitējuma smagumu un darba prettiesiskās izplatīšanas vērienu;

b) summa, ko cietusī persona būtu saņēmusi kā samaksu, ja pārkāpējs būtu lūdzis atļauju izmantot attiecīgās intelektuālā īpašuma tiesības."

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

6 *C. Liffers* ir režisors, scenārija autors un producents audiovizuālajam darbam "Dos patrias, Cuba y la noche" (Divas tēvzemes, Kuba un nakts), kurā ir izklāstīti seši dažādu Havannas (Kuba) iedzīvotāju dziļi personiski stāsti, kuru kopsaucējs ir attiecīgo personu homoseksualitāte vai transseksualitāte.

7 *Mandarina* uzņēma kādu dokumentālu audiovizuālu darbu par bērnu prostitūciju Kubā, kurā parādītas ar slēpto kameru nofilmētas noziedzīgas darbības. Šajā dokumentālajā filmā tika iekļauti vairāki "Dos patrias, Cuba y la noche" fragmenti, nelūdzot *C. Liffers* atļauju. Minētā dokumentālā filma tika pārraidīta *Mediaset* piederošajā Spānijas televīzijas kanālā *Telecinco*.

8 *C. Liffers* cēla prasību *Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid* (Madrides 6. komerctiesa) pret *Mandarina* un *Mediaset*, lūgdams minēto tiesu tostarp gan uzdot tām vispār izbeigt viņa intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu, gan piespriest tām samaksāt viņam summu EUR 6740 apmērā viņa darba izmantošanas tiesību pārkāpuma dēļ, kā arī papildu summu EUR 10 000 apmērā kā atlīdzinājumu par morālo kaitējumu, kas, viņaprāt, viņam esot nodarīts.

9 Par sava darba izmantošanas tiesību pārkāpumu maksājamās kompensācijas apmēru *C. Liffers* aprēķināja, atsaukdamies uz honorāru vai maksājumu summu, kas viņam būtu pienākusies, ja *Mandarina* un *Mediaset* viņam būtu lūgušas atļauju izmantot attiecīgās intelektuālā īpašuma tiesības, un tādējādi pamatodamies uz Intelektuālā īpašuma likuma 140. panta 2. punkta b) apakšpunktu, kurā aizskarto intelektuālā īpašuma tiesību īpašniekam ir ļauts ciestā kaitējuma atlīdzinājumu novērtēt, balstoties uz honorāru vai maksājumu summu, kas tam būtu pienākusies, ja pārkāpējs tam būtu lūdzis atļauju šīs tiesības izmantot (turpmāk tekstā – "hipotētiskie honorāri"). Šajā aprēķināšanas kārtībā – atšķirībā no tā paša panta 2. punkta a) apakšpunktā paredzētās – kompensācijas pieprasītājam nav jāpierāda, cik lielā mērā tam kaitējums faktiski ir nodarīts. Tālab *C. Liffers* pamatojās uz Audiovizuālo darbu producentu intelektuālā īpašuma tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijas (*Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales*) tarifiem. Šādi aprēķinātajai materiālā kaitējuma summai *C. Liffers* pieskaitīja paušālsummu par morālo kaitējumu, kas, viņaprāt, viņam esot nodarīts.

10 *Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid* (Madrides 6. komerctiesa) daļēji apmierināja *C. Liffers* prasību un piesprieda *Mandarina*, kā arī *Mediaset* tostarp samaksāt viņam summu EUR 3370 apmērā par šā pārkāpuma rezultātā nodarīto materiālo kaitējumu, kā arī summu EUR 10 000 apmērā par morālo kaitējumu. Apelācijas sūdzību izskatījusī *Audiencia Provincial de Madrid* (Madrides provinces tiesa) atlīdzinājumu par materiālo kaitējumu samazināja līdz summai EUR 962,33 apmērā un pilnībā atcēla piespriesto *Mandarina* un *Mediaset* pienākumu atlīdzināt par morālo kaitējumu. Proti, minētās tiesas ieskatā, tā kā *C. Liffers* bija izvēlējies izmantot Intelektuālā īpašuma likuma 140. panta 2. punkta b) apakšpunktā paredzēto, uz hipotētiskajiem honorāriem balstīto aprēķināšanas kārtību, viņš vairs nebija tiesīgs turklāt prasīt arī atlīdzinājumu par viņam nodarīto morālo kaitējumu. Tālab viņam esot bijis jāizvēlas minētā panta 2. punkta a) apakšpunktā paredzētā aprēķināšanas kārtība. Tā kā vienas aprēķināšanas kārtības izvēle izslēdzot iespēju izmantot otru, tās abas neesot apvienojamas.

11 Iesniedzējtiesā, proti, *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa), iesniegtajā kasācijas sūdzībā *C. Liffers* apgalvo, ka atlīdzinājums par morālo kaitējumu ir piešķirams visos gadījumos neatkarīgi no tā, vai šā atlīdzinājuma pieprasītājs ir izvēlējies kaitējumu novērtēt Intelektuālā īpašuma likuma 140. panta 2. punkta a) apakšpunktā vai šīs tiesību normas b) apakšpunktā paredzētajā kārtībā. Iesniedzējtiesai ir šaubas par to, kā jāinterpretē Direktīvas 2004/48 13. panta 1. punkts un šo tiesību normu Spānijas tiesībās transponējošais Intelektuālā īpašuma likuma 140. panta 2. punkts.

12 Šajos apstākļos *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai Direktīvas 2004/48 13. panta 1. punktu var interpretēt tādējādi, ka persona, kas cietusi no intelektuālā īpašuma tiesību aizskāruma un prasa mantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, kas aprēķināts, pamatojoties uz honorāru vai maksājumu summu, kas tai pienāktos, ja pārkāpējs būtu lūdzis atļauju izmantot attiecīgās intelektuālā īpašuma tiesības, nevar prasīt arī atlīdzinājumu par tai nodarīto morālo kaitējumu?"

Par prejudiciālo jautājumu

13 Šajā jautājumā iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2004/48 13. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā nav ļauts personai, kas cietusi no intelektuālā īpašuma tiesību aizskāruma un prasa atlīdzinājumu par tai nodarīto materiālo kaitējumu, ko saskaņā ar šā panta 1. punkta otrās daļas b) apakšpunktu aprēķina, pamatojoties uz hipotētiskajiem honorāriem, prasīt arī minētā panta 1. punkta otrās daļas a) apakšpunktā paredzēto atlīdzinājumu par tai nodarīto morālo kaitējumu.

14 Šajā ziņā saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, interpretējot Savienības tiesību normu, ir jāņem vērā ne tikai tās teksts, bet arī tās konteksts un šo normu ietverošā tiesiskā regulējuma mērķi (spriedums Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

15 Runājot, pirmkārt, par Direktīvas 2004/48 13. panta 1. punkta otrās daļas b) apakšpunkta formulējumu, jākonstatē, ka, lai arī tajā morālais kaitējums nav minēts kā elements, kas tiesu iestādēm jāņem vērā, nosakot tiesību īpašniekam maksājamo kompensāciju, šā veida kaitējuma ņemšana vērā tajā nav arīdzan izslēgta. Proti, minētajā tiesību normā, paredzot iespēju kompensācijas summu noteikt paušāli, pamatojoties "vismaz" uz tajā minētajiem elementiem, ļauj šajā summā iekļaut arī citus elementus, kā, piemēram, attiecīgajā gadījumā atlīdzinājumu par šo tiesību īpašniekam nodarīto morālo kaitējumu.

16 Otrkārt, jānorāda, ka šāds konstatējums apstiprinās, analizējot attiecīgās tiesību normas kontekstu.

17 Proti, pirmkārt, Direktīvas 2004/48 13. panta 1. punkta pirmajā daļā ir noteikts vispārīgs noteikums, ka kompetentajām tiesu iestādēm ir jāpiespriež pārkāpējam samaksāt aizskarto intelektuālā īpašuma tiesību īpašniekam kompensāciju, "kas atbilst pārkāpuma dēļ [faktiski] radītā kaitējuma apmēram". Taču, kā savu secinājumu 28. punktā norādījis ģenerāladvokāts, morāls kaitējums, piemēram, kaitējums darba autora reputācijai, ja vien tas tiek pierādīts, ir šai personai faktiski nodarītā kaitējuma sastāvdaļa.

18 Līdz ar to jau pats formulējums, kādā izteikts Direktīvas 2004/48 13. panta 1. punkta otrās daļas b) apakšpunkts, lasot to kopsakarā ar šā punkta pirmo daļu, izslēdz, ka attiecīgo tiesību īpašniekam maksājamā kompensācija būtu balstāma tikai un vienīgi uz hipotētiskajiem honorāriem, ja šim īpašniekam faktiski ir nodarīts morāls kaitējums.

19 Otrkārt, jānorāda, ka Direktīvas 2004/48 13. panta 1. punkta otrās daļas b) apakšpunktā paredzēto paušālās aprēķināšanas metodi kompetentajām tiesu iestādēm ir ļauts alternatīvā kārtā piemērot tikai "attiecīgos gadījumos".

20 Minētās direktīvas preambulas 26. apsvērumā redzams, ka ar šo nupat minēto formulējumu ir domāti, piemēram, "gadījum[i], kad ir grūti noteikt faktiski radītā kaitējuma apjomu". Šajos apstākļos kompensācijas summu var aprēķināt, balstoties uz tādiem elementiem kā par intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanu parasti maksājamie honorāri vai maksājumi, proti, neņemot vērā iespējamo morālo kaitējumu.

21 Visbeidzot, runājot par Direktīvas 2004/48 mērķiem, vispirms jāatgādina, ka tās mērķis – atbilstoši preambulas 10. apsvērumā teiktajam – ir tostarp nodrošināt augstu, līdzvērtīgu un viendabīgu intelektuālā īpašuma aizsardzības līmeni iekšējā tirgū.

22 Savukārt no šīs direktīvas preambulas 17. apsvēruma izriet, ka tajā paredzētie pasākumi, kārtība un aizsardzības līdzekļi katrā atsevišķā gadījumā ir jānosaka tā, lai pienācīgi ņemtu vērā attiecīgā gadījuma specifiku.

23 Vispēdīgi minētās direktīvas preambulas 26. apsvērumā ir tostarp teikts, ka, lai nodrošinātu kompensāciju par pārkāpēja nodarīto kaitējumu, intelektuālā īpašuma tiesību īpašniekam izmaksājamo atlīdzību nosaka, ņemot vērā visus attiecīgos aspektus, tostarp tam nodarīto morālo kaitējumu.

24 Tādējādi Direktīvas 2004/48 mērķis – spriežot pēc tās preambulas 10., 17. un 26. apsvērumā teiktā – ir nodrošināt intelektuālā īpašuma tiesību augsta līmeņa aizsardzību, kurā ņemtas vērā katra gadījuma īpatnības un kas balstīta uz šīm īpatnībām pielāgotu kompensācijas aprēķina kārtību.

25 Ievērojot Direktīvas 2004/48 mērķus, tās 13. panta 1. punkta pirmā daļa jāinterpretē tādējādi, ka tajā ir noteikts princips, ka intelektuālā īpašuma tiesību īpašniekam maksājamās kompensācijas apmēra aprēķinam jābūt vērstam uz to, lai šim īpašniekam nodrošinātu pilnīgu atlīdzinājumu par tam "faktiski radīto" kaitējumu, tajā iekļaujot arī iespējami nodarīto morālo kaitējumu.

26 Taču, kā redzams šā sprieduma 20. punktā, maksājamās kompensācijas summu paušāla noteikšana, balstoties tikai uz hipotētiskiem honorāriem, sedz tikai attiecīgo intelektuālā īpašuma tiesību īpašniekam nodarīto materiālo kaitējumu, un tāpēc, lai gūtu pilnīgu atlīdzinājumu, šim īpašniekam ir jāspēj papildus šādi aprēķinātajai kompensācijai prasīt arī atlīdzinājumu par tam iespējami nodarīto morālo kaitējumu.

27 Šajos apstākļos uz prejudiciālo jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 2004/48 13. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā ir ļauts personai, kas cietusi no intelektuālā īpašuma tiesību aizskāruma un prasa atlīdzinājumu par tai nodarīto materiālo kaitējumu, ko saskaņā ar šā panta 1. punkta otrās daļas b) apakšpunktu aprēķina, pamatojoties uz hipotētisko honorāru summu, prasīt arī minētā panta 1. punkta otrās daļas a) apakšpunktā paredzēto atlīdzinājumu par tai nodarīto morālo kaitējumu.

Par tiesāšanās izdevumiem

28 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (piektā palāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu 13. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā ir ļauts personai, kas cietusi no intelektuālā īpašuma tiesību aizskāruma un prasa atlīdzinājumu par tai nodarīto materiālo kaitējumu, ko saskaņā ar šā panta 1. punkta otrās daļas b) apakšpunktu aprēķina, pamatojoties uz honorāru un maksājumu summu, kas tai pienāktos, ja pārkāpējs tai būtu lūdzis atļauju izmantot attiecīgās intelektuālā īpašuma tiesības, prasīt arī minētā panta 1. punkta otrās daļas a) apakšpunktā paredzēto atlīdzinājumu par tai nodarīto morālo kaitējumu.

[Paraksti]